

Et scio quod illi, cui ne extolleretur datus erat stimulus carnis angelus Satanæ qui eum colaphizaret, semel et iterum et tertio deprecanti dictum est: « Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur¹. » Aliquid ergo est in abdito et profundo judiciorum Dei, ut etiam justorum omne os obstruatur in laude sua, et non aperiat nisi in laudem Dei. Hoc autem aliquid quis possit scrutari, quis investigare, quis nosse? tam sunt « Inscrutabilia iudicia ejus, et investigabiles viæ ejus. Quis enim » cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius illi fuit? » Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex » ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi gloria in » sæcula sæculorum. Amen². »

¹ 2 Cor. xii, 9. — ² Rom. xi, 33.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE NATURA ET GRATIA AD TIMASIVM
ET JACOBUM

CONTRA PELAGIVM,

LIBER VNVS¹.

Principio ponitur quid de natura et gratia exploratum sit: Naturam scilicet ex Adæ prævaricatoris carne propagatam, quia jam non qualem Deus primitus condiderat, inculpabilem et sanam, gratiæ auxilio, quod et ab ira Dei redimatur, et ad justitiam perficiendam regatur, indigere. Naturæ pœnale vitium ad vindictam justissimam pertinere: ipsam autem gratiam non meritis reddi, sed gratis dari; et qui non per eam liberantur, juste damnari. Mox Pelagii eidem naturæ contra gratiam patrocinantis liber, responsis ad singulos apices redditus, confutatur; inter alia præcipue quod posse esse hominem sine peccato, suadere cupiens, naturam per peccatum debilitatam et mutatam non esse contendat; alioquin materiam peccati (quod absurdum putat) vindictam fore, si ad hoc peccator infirmatus est, ut plura peccaret. Præterea quod commemoratis justis cum Veteris tum Novi Testamenti, quos peccato caruisse sentit, dicat possibilitatem non pec-

¹ Scriptus anno Christi 415.

candi homini a natura inesse; camque ideo gratiæ Dei tribuendam, quia illius naturæ Deus auctor est, cui ea non peccandi possibilitas inseparabiliter insita sit. Veterum denique, quas pro se Pelagius adducit, ac nominatim Hilarii, Ambrosii, ipsius quoque Augustini sententiæ expendantur¹.

I. LIBRUM quem misistis², charissimi filii Timasi et Jacobe, intermissis paululum quæ in manibus erant, cursum quidem, sed non mediocri intentione perlegi: et vidi hominem zelo ardentissimo accensum adversus eos, qui cum in suis peccatis humanam voluntatem debeant accusare, naturam potius accusantes hominum, per illam se excusare conantur. Nimis exarsit adversus hanc pestilentiam, quam etiam litterarum sæcularium auctores graviter arguerunt, exclamantes: « Falso quæritur de natura sua genus humanum³. » Hanc prorsus etiam iste sententiam quantis potuit ingenii viribus aggeravit. Verumtamen timo ne illis potius suffragetur, qui zelum Dei habent, sed non secundum scientiam, « Ignorantes enim Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti⁴. » Quæ sit autem justitia Dei de qua hic loquitur, consequenter aperit adjungens, « Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti. » Hanc itaque justitiam Dei, non in præcepto legis, quo timor incutitur, sed in adjutorio gratiæ Christi, ad quam solam utiliter legis velut pædagogi timor ducit⁵, constitutam esse qui intelligit, ipse intelligit quare sit Christianus. « Nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est⁶. » Si autem non gratis mortuus est, in illo solo justificatur im-

¹ Vide *Retract.* lib. 2, c. 42. — ² Vide D. Guillon, tom. xxii, p. 145-147. — ³ *Salust.* in prologo belli Jugurt. — ⁴ *Rom.* x, 2, 3. — ⁵ *Galat.* iii, 24. — ⁶ *Id.* ii, 21.

pius, cui credenti in eum qui justificat impium, deputatur fides ad justitiam¹. « Omnes enim peccaverunt, et » egent gloria Dei, justificati gratis per sanguinem ipsius². » Quicumque autem non putantur pertinere ad hos omnes, qui peccaverunt et egent gloria Dei, profecto nullam necessitatem habent ut Christiani fiant; quia non est opus sanis medicus, sed ægrotantibus³: unde non venit ille vocare justos, sed peccatores.

II. Ac per hoc natura humani generis ex illius unius prævaricatoris carne procreata, si potest sibi sufficere ad implendam legem perficiendamque justitiam, de præmio debet esse secunda, hoc est, de vita æterna, etiamsi in aliqua gente aut aliquo superiore tempore fides eam latuit sanguinis Christi. Non enim injustus Deus, qui justos fraudet mercede justitiæ, si eis non est annuntiatum sacramentum divinitatis et humanitatis Christi, quod manifestatum est in carne. « Quomodo enim crederent quod » non audierunt, aut quomodo audirent sine prædicante⁴? Fides enim ex auditu, sicut scriptum est, » auditus autem per verbum Christi⁵. » Sed dico, inquit; Numquid non audierunt? « In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum⁶. » Sed antequam hoc inciperet fieri, antequam denique usque ad fines totius orbis terræ prædicatio ipsa perveniat, quoniam non desunt adhuc ultimæ gentes, licet ut perhibetur paucissimæ, quibus hoc nondum fuerit prædicatum; quid faciet humana natura, vel quid fecit, quæ vel ante non audierat hoc futurum, vel adhuc non comperit factum, nisi credendo in Deum, qui fecit cælum et terram, a quo et se factam naturaliter sentit, et recte vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide passionis Christi et resur-

¹ *Rom.* iv, 5. — ² *Id.* iii, 23. — ³ *Matth.* ix, 12. — ⁴ *1 Tim.* i, 16. — ⁵ *Rom.* x, 14. — ⁶ *Psal.* lxxvii, 5.

rectionis imbuta? Quod si fieri potuit aut potest, hoc et ego dico, quod de lege dixit Apostolus: « Ergo Christus » gratis mortuus est¹. » Si enim hoc ille dixit de lege, quam accepit gens una Judæorum, quanto justius dicitur de lege naturæ, quam accepit universum genus humanum, « Si per naturam justitia ergo Christus gratis mortuus est? » Si autem non gratis Christus mortuus est, ergo omnis humana natura justificari et redimi ab ira Dei justissima, hoc est, a vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem et sacramentum sanguinis Christi.

III. Natura quippe hominis primitus inculpata et sine ullo vitio creata est: natura vero ista hominis, qua unusquisque ex Adam nascitur, jam medico indiget, quia sana non est. Omnia quidem bona, quæ habet in formatione, vita, sensibus, mente, a summo Deo habet creatore et artifice suo. Vitium vero, quod ista naturalia bona contenebrat et infirmat, ut illuminatione et curatione opus habeat, non ab inculpabili artifice contractum est; sed ex originali peccato, quod commissum est libero arbitrio. Ac per hoc natura pœnalis ad vindictam justissimam pertinet. « Si² enim jam sumus in Christo nova creatura, » tamen eramus natura filii iræ, sicut et cæteri³: Deus » autem qui dives est in misericordia, propter multam » dilectionem qua dilexit nos, et cum essemus mortui delictis, » convivificavit nos Christo, cujus gratia sumus » salvi facti⁴. »

IV. Hæc autem Christi gratia, sine qua nec infantes, nec ætate grandes salvi fieri possunt, non meritis redditur, sed gratis datur, propter quod et gratia nominatur. « Justificati, inquit, gratis per sanguinem ipsius⁵. » Unde ii qui non per illam liberantur, sive quia audire nondum po-

¹ Galat. II, 21. — ² Forte Etsi. — ³ 2 Cor. V, 17. — ⁴ Ephes. II, 3. — ⁵ Rom. III, 24.

tuerunt, sive quia obedire noluerunt, sive etiam cum per ætatem audire non possent, lavacrum regenerationis quod accipere possent, per quod salvi fierent, non acceperunt, juste utique damnantur: quia sine peccato non sunt, vel quod originaliter traxerunt, vel quod malis moribus addiderunt. « Omnes enim peccaverunt, sive in Adam, » sive in se ipsis, et egent gloria Dei¹. »

V. Universa igitur massa pœnas debet: et si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur², non injuste procul cubio redderetur. Qui ergo inde per gratiam liberantur, non vasa meritorum suorum, sed vasa misericordiæ nominantur. Cujus misericordiæ, nisi illius qui Christum Jesum misit in hunc mundum peccatores salvos facere³, quos præscrivit et prædestinavit et vocavit et justificavit et glorificavit⁴? Quis igitur usque adeo demerentissime insaniam, ut non agat ineffabiles gratias misericordiæ quos voluit liberantis, qui recte nullo modo posset culpam justitiam universos omnino damnantis?

VI. Hoc si secundum Scripturas sapiamus, non cogimur contra christianam gratiam disputare, et ea dicere quibus demonstrare conemur, naturam humanam neque in parvulis medico indigere quia sana est, et in majoribus sibi ipsam ad justitiam si velit posse sufficere. Acute quippe videntur hæc dici, sed in sapientia verbi, qua evacuatur crux Christi⁵. Non est ista desursum sapientia descendens⁶. Nolo quod sequitur dicere, ne amicis nostris, quorum fortissima et celerrima ingenia non in perversum, sed in directum currere volumus, facere existimemur injuriam.

VII. Quanto igitur zelo accensus est libri hujus, quem misistis, conditor, adversus eos qui peccatis suis patrocini-

¹ Rom. III, 23. — ² Id. IX, 23. — ³ 1 Tim. I, 15. — ⁴ Rom. VIII, 29. — ⁵ 1 Cor. I, 17. — ⁶ Jacob. III, 15.

nium de naturæ humanæ infirmitate perquirunt; tanto et multo ardentiore zelo nos oportet accendi, ne evacuetur crux Christi. Evacuatur autem, si aliquo modo præter illius sacramentum ad justitiam vitamque æternam perveniri posse dicatur: quod in libro isto agitur, nolo dicere absciente, ne illum qui eum scripsit, ne Christianum quidem habendum judicem; sed quod magis credo, a nesciente: magnis sane viribus; sed eas sanas volo, non quales phrenetici habere consuerunt.

VIII. Nam prius distinguit, « Aliud esse quærere, an possit aliquid esse, quod ad solam possibilitatem pertinet; aliud, utrum-ne sit. » Hanc distinctionem veram esse nemo ambigit: consequens enim est, ut quod est, esse potuerit; non est autem consequens, ut quod esse potest, etiam sit. Quia enim Dominus Lazarum suscitavit, sine dubio potuit¹: quia vero Judam non suscitavit, numquid dicendum est, non potuit? Potuit ergo, sed noluit (17). Nam si voluisset, eadem etiam hoc potestate fecisset; quia et Filius quos vult vivificat². Sed hac distinctione vera atque manifesta quo tendat, et quid efficere conetur, advertite: « Nos, inquit, de sola possibilitate tractamus; de qua nisi quid certum constiterit, transgredi ad aliud, gravissimum esse atque extra ordinem ducimus. » Hoc versat multis modis et sermone diuturno, ne quis eum aliud, quam de non peccandi possibilitate quærere existimet. Unde inter multa quibus id agit, etiam hoc dicit: « Idem iterum repeto: Ego dico posse esse hominem sine peccato. Tu quid dicis? Non posse esse hominem sine peccato? Neque ego dico, inquit, hominem esse sine peccato, neque tu dicis non esse hominem sine peccato: de posse et non posse, non deesse et non esse contendimus. » Deinde nonnulla eorum, quæ adver-

¹ Joan. xi, 44. — ² Id. v, 21.

sus eos de Scripturis proferri solent, ad istam quæstionem non pertinere, in qua quæritur, possit-ne an non possit homo esse sine peccato, ita commemorat: « Nam « Nullus, inquit, mundus est a sorde¹; » et, « Non est homo » qui non peccet²; » et, « Non est justus in terra³; » et, « Non » est qui faciat bonum⁴; » et cætera his similia, inquit, ad non esse, non ad non posse proficiunt. Hujusmodi enim exemplis ostenditur, quales homines quidam tempore aliquo fuerint; non quod aliud esse non potuerint: unde et jure inveniuntur esse culpabiles. Nam si idcirco tales fuerunt, quia aliud esse non potuerunt, culpa carent. »

IX. Videte quid dixerit. Ego autem dico, parvulum natum in eo loco ubi ei non potuit per Christi baptismum subveniri, morte præventum, idcirco talem fuisse, id est, sine lavacro regenerationis exisse⁵, quia esse aliud non potuit. Absolvat ergo eum, et aperiat ei contra sententiam Domini regnum cælorum. Sed non eum absolvit Apostolus, qui ait: « Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt⁶. » Recte ergo ea damnatione, quæ per universam massam currit, non admittitur in regnum cælorum, quamvis Christianus non solum non fuerit, sed nec esse potuerit.

X. Sed, non damnatur, inquiunt, quia in Adam peccasse omnes, non propter peccatum nascendi origine attractum, sed propter imitationem, dictum est. » Si ergo ideo dicitur Adam auctor omnium, qui subsequuti sunt, peccatorum, quia primus peccator in hominibus fuit: cur non potius Abel, quam Christus, ponitur caput omnium justorum, quia primus in hominibus justus fuit? Sed de infante non loquor: juvenis vel senex in ea

¹ Job. xiv, 4, juxta LXX. — ² 3 Reg. viii, 46. — ³ Eccl. vii, 21. — ⁴ Psal. xlii, 1. — ⁵ Joan. iii, 5. — ⁶ Rom. v, 12.

regione defunctus est, ubi non potuit Christi nomen audire; potuit fieri justus per naturam et liberum arbitrium, an non potuit? Si potuisse dicunt; ecce quod est, crucem Christi evacuare¹, sine illa quemquam per naturalem legem et voluntatis arbitrium justificari posse contendere. Dicamus et hic: « Ergo Christus gratis mortuus est²: » hoc enim omnes possent, etiamsi mortuus ille non esset; et si iniusti essent, quia vellent, essent, non quia justus esse non possent. Si autem sine Christi gratia justificari omnino non potuit, etiam istum si audet absolvat secundum verba sua: « Quia si idcirco talis fuit, quod aliud esse omnino non potuit, culpa caruit. »

XI. Sed objicit sibi quasi ab alio dictum, et ait: « Potest quidem esse, sed per gratiam Dei, inquires. » Deinde velut respondendo subjungit: « Ago humanitati tuæ gratias, quod assertionem meam, quam dudum oppugnabas, non modo oppugnare, aut confiteri solum contentus non es, verumetiam non refugis comprobare. Nam dicere: Potest quidem, sed per illud aut illud: quid aliud est, quam non solum consentire quod possit esse, verumetiam quomodo vel qualiter possit, ostendere? Nullus itaque magis alicujus rei possibilitatem probat, quam qui ejus etiam qualitatem fatetur; quia neque absque re esse qualitas potest. » His dictis iterum sibi objicit: « Sed tu, inquires, hoc in loco Dei gratiam, quando quidem eam non commemoras, videris abnuere. » Deinde respondet: « Ego-ne abnuo, qui rem confitendo, confitear necesse est et per quod res effici potest; an tu, qui rem negando, et quidquid illud est per quod res efficitur procul dubio negas? » Oblitus est, jam se illi respondere, qui rem non negat, cujus objectionem paulo ante proposuerat dicentis: « Potest quidem esse, sed per gra-

¹ 1 Cor. 1, 17. — ² Galat. 11, 21.

tiam Dei. » Quomodo ergo illam, pro qua iste multum laborat, possibilitatem negat, qui ei jam dicit: « Potest esse, sed per Dei gratiam? » Verumtamen quia isto dimisso, qui rem jam confitetur, agit adhuc adversus eos, qui negant esse possibile hominem esse sine peccato, quid ad nos? Contra quos vult agat, dum tamen hoc confiteatur, quod impietate sceleratissima negatur, sine gratia Dei hominem sine peccato esse non posse. Dicit ergo: « Sive per gratiam, sive per adjutorium, sive per misericordiam, et quidquid illud est per quod esse homo absque peccato potest, confitetur, quisquis rem ipsam fatetur. »

XII. Fateor dilectioni vestræ, cum ista legerem, lætitia repente perfusus sum, quod Dei gratiam non negaret, per quam solam homo justificari potest: hoc enim in disputationibus talium maxime detestor, et horreo. Sed pergens legere cætera, primo ex datis similitudinibus cœpi habere suspectum. Ait enim: « Nam si dixero: Homo disputare potest, avis volare, lepus currere; et non etiam per quæ hæc effici possunt commemoravero, id est, linguam, alas, pedes, num ego officiorum qualitates negavi, qui officia ipsa confessus sum? » Videtur certe, hæc eum commemorasse, quæ natura valent: creata sunt enim hæc membra hujusmodi naturis, lingua, alæ, pedes: non tale aliquid posuit, quale de gratia intelligi volumus, sine qua homo non justificatur; ubi de sanandis, non de instituendis naturis agitur. Hinc jam ergo sollicitus cœpi legere cætera, et me non falso comperi suspicatum.

XIII. Quo prius quam veniam, videte quid dixerit. Cum tractaret quæstionem de differentia peccatorum, et objiceret sibi, quod quidam dicunt: « Levia quædam peccata ipsa multitudine, quod sæpe irruant, non posse

cuncta vitari : negavit debere argui ne levi quidem correptione, si vitari omnino non possunt : » Scripturas utique non advertens Novi Testamenti, ubi dicimus¹ hanc esse intentionem legis arguentis, ut propter illa quæ perperam fiunt, confugiatur ad gratiam Domini miserantis²; velut pædagogo concludente in eadem fide, quæ postea revelata est; ubi et remittantur quæ male fiunt, et eadem gratia juvante non fiant. Proficientium est enim via : quamvis bene proficientes dicantur perfecti viatores. Illa est autem summa perfectio cui nihil addatur, cum id quo tenditur, cœperit possideri.

XIV. Jam vero illud quod ei dicitur : « Ipse tu sine peccato es? » revera non pertinet ad eam rem de qua vertitur quæstio. Sed quod dicit : « Negligentiæ suæ potius imputari, quod non est sine peccato : » bene quidem dicit; sed dignetur inde et orare Deum, ne illi hæc iniqua negligentia dominetur : quem rogabat quidam, quando dicebat : « Itinera mea dirige secundum verbum » tuum, et non dominetur mihi omnis iniquitas³ : » ne dum suæ diligentiae quasi propriis viribus fidit, neque hic ad veram justitiam, neque illic, ubi sine dubio perfecta desideranda est et speranda, perveniat.

XV. Et illud quod ei a quibusdam dicitur : « Nusquam esse scriptum his omnino verbis, posse esse hominem sine peccato, » facile refellit, « Quia non est ibi quæstio, quibus verbis dicatur quæcumque sententia. » Non tamen fortasse sine causa, cum aliquoties in Scripturis inveniatur homines dictos esse sine querela, non invenitur qui sit dictus sine peccato, nisi unus solus de quo aperte dictum est : « Eum qui non noverat peccatum⁴. » Et eo loco ubi de sacerdotibus agebatur : « Ete-

¹ Forte discimus. — ² Galat. III, 23. — ³ Psal. cxviii, 133. — ⁴ 2 Cor. v, 21.

» nim expertus est omnia, secundum similitudinem absque peccato¹ : » in illa scilicet carne, quæ habebat similitudinem carnis peccati, quamvis non esset caro peccati : quam tamen similitudinem non haberet, nisi cætera omnis esset caro peccati. Jam illud quomodo accipiendum sit : « Omnis qui natus est ex Deo, non peccat, et non potest peccare, quia semen ejus in ipso manet²; » cum ipse apostolus Joannes, quasi non sit natus ex Deo, aut eis loqueretur qui nondum nati essent ex Deo, aperte posuerit : « Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est³; » in libris quos de hac re ad Marcellinum scripsi, sicut potui, explicare curavi⁴. Et illud quod dictum est : « Non potest peccare, » pro eo dictum esse, ac si diceretur, non debet peccare; non improbanda mihi videtur hujus assertio. Quis enim insanus dicat debere peccari; cum ideo sit peccatum, quia non debet fieri?

XVI. Sane quod apostolus Jacobus ait : « Linguam » autem nullus hominum domare potest⁵ : » non mihi videtur ita intelligendum, ut exponere voluit : « Quasi per exprobrationem dictum, tanquam diceretur : Ergo ne linguam nullus hominum domare potest? tanquam objurgans et dicens : Domare feras potestis, linguam non potestis? quasi facilius sit linguam domare, quam feras. » Non puto quod iste sit sensus hoc loco. Si enim hoc sentiri vellet de facilitate domandæ linguæ, cætera sequerentur in bestiarum comparatione : nunc vero sequitur : « Inquietum malum, plena veneno mortifero, » utique nocentiore, quam bestiarum est atque serpentum : nam illud carnem interficit, hoc vero animam. « Os » enim quod mentitur, occidit animam⁶. » Non ergo

¹ Hebr. iv, 15. — ² 1 Joan. III, 9. — ³ Id. I, 8. — ⁴ Lib. 2 de pecc. merit. et remiss. cap. 8. — ⁵ Jacob. II, 8. — ⁶ Sap. I, 11.

quasi id esset facilius, quam mansuetudo bestiarum, sanctus Jacobus illam sententiam pronuntiavit, aut ea voce voluit pronuntiari: sed potius ostendens quantum sit in homine linguæ malum, ut a nullo homine domari possit, cum ab hominibus domentur et bestię. Neque hoc ideo dixit, ut hujus in nos mali dominationem per negligentiam permanere patiamur: sed ut ad domandam linguam divinæ gratiæ poscamus auxilium. Non enim ait: Linguam nullus domare potest: sed, « Nullus hominum: » ut cum domatur, Dei misericordia, Dei adjutorio, Dei gratia fieri fateamur. Conetur ego anima domare linguam, et dum conatur, poscat auxilium: et oret lingua, ut dometur lingua, domante illo qui dixit ad suos: « Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis¹. » Itaque præcepto facere commonemur, quod conantes et nostris viribus non valentes, adjutorium divinum precemur.

XVII. Proinde et ipse cum exaggerasset linguæ malum, inter hæc dicens: « Non oportet, fratres mei, hæc » ita fieri: » continuo monuit, consummatis his quæ hinc dicebat, quo adjutorio ista non fierent, quæ dixit fieri non oportere. « Quis enim sapiens et disciplinatus » inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem » suam in mansuetudine sapientiæ. Quod si zelum amarum habetis et contentiones in cordibus vestris, nolite » gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est » ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi instantia, et omne opus pravum. Quæ autem desursum » est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, plena misericordia et fructibus » bonis, inestimabilis, sine simulatione². » Hæc est sa-

¹ Matth. x, 20. — ² Jacob. iii, 10-13.

piencia quæ linguam domat, desursum descendens, non ab humano corde prosiliens. An et istam quisquam abrogare audet gratiæ Dei, et eam superbissima vanitate ponit in hominis potestate? Cur ergo oratur ut accipiatur, si ab homine est ut habeatur? An et huic orationi contradicitur, ne fiat injuria libero arbitrio, quod sibi sufficit possibilitate naturæ ad implenda omnia præcepta justitiæ? Contradicatur ergo eidem ipsi apostolo Jacobo admonenti et dicenti: « Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluentem, et » non improperat, et dabitur ei¹: » postulet autem in fide nihil hæsitans. Hæc est fides, ad quam præcepta compellunt, ut lex imperet, et fides impetret. Per linguam enim, quam nullus hominum domare potest, sed sapientia desursum descendens, in multis offendimus omnes. Non enim et hoc iste Apostolus alio modo pronuntiavit, sicut illud quod ait: « Linguam nullus hominum domare potest². »

XVIII. Nec illud quisquam istis pro impossibilitate non peccandi similiter objecerit, quod dictum est: « Sapientia carnis inimica est in Deum: legi enim Dei non » est subjecta, nec enim potest. Qui autem in carne sunt, » Deo placere non possunt³. » Sapientiam quippe carnis dixit, non sapientiam desursum descendentem: et in carne esse, non eos qui nondum de corpore exierunt, sed eos qui secundum carnem vivunt, significatos esse manifestum est. Non autem ibi est quæstio quæ versatur. Illud est quod exspecto ab isto audire, si possim, eos qui secundum spiritum vivunt, et ob hoc etiam hic adhuc viventes jam quodam modo in carne non sunt, utrum gratia Dei vivant secundum spiritum; an sibi sufficiant, jam data cum creantur possibilitate naturæ, et sua propria

¹ Jacob. i, 5. — ² Id. iii, 2. — ³ Rom. viii, 7.

voluntate : cum plenitudo legis non sit nisi charitas¹, et charitas Dei diffusa sit in cordibus nostris², non per nos ipsos, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

XIX. Tractat etiam iste de peccatis ignorantiae, et dicit : « Hominem praevidere debere ne ignoret ; ideoque esse culpandam ignorantiam, quia id homo nescit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset : » dum tamen omnia potius disputet, quam ut oret et dicat : « Da mihi intellectum ut discam mandata tua³. » Aliud est enim, non curasse scire, quae negligentiae peccata etiam per sacrificia quaedam Legis videbantur expiari : aliud, intelligere velle, nec posse, et facere contra Legem, non intelligendo quid fieri velit. Unde admonemur a Deo petere sapientiam, « Qui dat omnibus affluenter⁴, » utique his omnibus qui sic petunt, et tamen petunt, quomodo et quantum res tanta petenda est.

XX. « Divinitus tamen esse expianda peccata commissa, et pro eis Dominum exorandum fatetur, » propter veniam scilicet promerendam : « Quia id quod factum est, facere infectum, » multum ab isto laudata « Potentia illa naturae et voluntas hominis, etiam ipso fatente, « Non potest : » quare hac necessitate restat, ut oret ignosci. Ut autem adjuvetur ne peccet, nusquam dixit, non hic legi, mirum de hac re omnino silentium : cum Oratio Dominica utrumque petendum esse commoneat, et ut dimittantur nobis debita nostra, et ut non inferamur in tentationem ; illud ut praeterita expientur, hoc ut futura vitentur. Quod licet non fiat, nisi voluntas adsit, tamen ut fiat, voluntas sola non sufficit ; ideo pro hac re nec superflua nec impudens Domino immolatur oratio. Nam quid stultius, quam orare ut facias quod in potestate habeas ?

¹ Rom. xiii, 10. — ² Id. v, 5. — ³ Psal. cxv 11, 73. — ⁴ Jacob. 1, 5.

XXI. Jam nunc videte, quod ad rem maxime pertinet, quomodo humanam naturam tanquam omnino sine ullo vitio sit, conetur ostendere, et contra apertissimas Scripturas Dei luctetur sapientia verbi, qua evacuetur crux Christi¹. Sed plane illa non evacuabitur, ista potius sapientia subvertetur. Nam cum hoc ostenderit, aderit fortasse misericordia Dei, ut et ipsum haec dixisse poeniteat. « Primo, inquit, de eo disputandum est, quod per peccatum debilitata dicitur et immutata natura. Unde ante omnia quaerendum puto, inquit, quid sit peccatum : substantia aliqua, an omnino substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur. » Deinde adjungit : « Credo ita est. Et si ita est, inquit, quomodo potuit humanam debilitare vel mutare naturam, quod substantia caret ? » Videte, quaeso, quomodo nesciens nitatur evertere medicinalium eloquiorum voces saluberrimas. « Ego dixi : Domine, miserere mei, sana animam meam, » quia peccavi tibi². » Quid sanatur, si nihil est vulneratum, nihil sauciatum, nihil debilitatum atque vitiatum ? Porro si est quod sanetur, unde vitiatum est ? Audis confitentem : quid desideras disputantem ? « Sana, » inquit, animam meam. » Ab illo quaere, unde vitiatum sit, quod sanari rogat : et audi quod sequitur, « Quoniam peccavi tibi. » Hunc iste interroget, ab isto quaerat quod quaerendum putat, et dicat : O tu qui clamas, « Sana animam meam, quoniam peccavi tibi, » quid est peccatum ? Substantia aliqua, an omnino substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed tantum perperam facti actus exprimitur ? Respondet ille : Ita est ut dicis : non est peccatum aliqua substantia, sed tantum hoc nomine perperam facti actus

¹ 1 Cor. 1, 17. — ² Psal. xl, 5.